

Dödshjälp.

”Schweiz är för dödshjälp vad Polen var för aborter”

När aborter var förbjudna i Sverige på 60-talet reste svenska kvinnor till Polen. Den som i dag vill ha hjälp med en värdig och självald död tvingas resa till Schweiz. Nu behövs snarast en parlamentarisk utredning för att ge ökad kunskap och underlag för en lagändring, skriver **Staffan Bergström, Torbjörn Tännsjö och Barbro Westerholm (L)**.

DN.
DEBATT
210602

Flera aktuella studier tyder på att Schweiz blivit det land dit allt fler svenskar med obotliga sjukdomar reser för att få hjälp

att avsluta livet när lidandet blivit outjämnt. Svenska lagstiftare förbjuder fortfarande döende patienter att få frivillig dödshjälp i Sverige och blundar för den diskriminering som tvingar mindre välbeställda medborgare att skrinlägga dyra resor till Schweiz. Den svenska läkarkåren har börjat inse det orimliga i detta och över 40 procent av tillfrågade läkare i en alldeles färsk attitydundersökning är nu positiva till att frivillig dödshjälp legaliseras i Sverige. Detta är den högsta siffran någonsin. Det kan inte stå länge på förrän Läkarförbundet tvingas byta fot i denna fråga.

Det finns likheter mellan hur våra folkvalda har lagstiftat om hur sjukvården bör hantera lidandet och ofriheten vid livets början och vid livets slut. När abort var illegal i Sverige hade vi ”abortturism” till Polen. Frivillig dödshjälp när allt hopp är ute är fortfarande illegal i Sverige, vilket medför en alltmer ökande ”dödshjälpsturism” till Schweiz. Kommer vi i en nära framtid att i backspeglarna betrakta båda formerna av ”turism” som relikter av en gammalmodig moralism, som underkände individens självbestämmande? Mycket talar för det.

Innan den svenska abortlagen antogs 1975 hade riksdagen länge haft bristande kunskaper om lidandet och ofriheten vid livets början för kvinnor som blivit oplanerat gravida och tvingades genomgå osäkra aborter, ofta med livet som insats. Många debattörer ventilerade farhågor om den föreslagna abortlagens förödande effekter. Man förebådade sexuellt lätsinne med bristande ansvar för p-medel.

En religiös opinion menade att respekten för livet skulle urholkas och att en brutalisering skulle komma med oöverskådliga konsekvenser för det svenska samhällets etiska normer och deras utveckling. Vissa talade till och med om ”det sluttande planet” och utmålade ett skräckscenariot med förfärlighet av människovärdet, sena ”fosterfördrivningar” och till och med barnamord.

Vi har snart ett halvt sekels erfarenhet av den svenska abortlagen och vi kan se tillbaka på en seger inte bara över kvinnors dödlighet och sjuklighet

Den högsta tyska författningsdomstolen fastslog i februari i år att förbudet mot frivillig dödshjälp strider mot den tyska konstitutionen, skriver artikelförfattarna.

Foto: David Levene/TT

i de osäkra aborterna. Men också slutet på abortresorna till Polen för de kvinnor som hade råd, som till slut följdes av den nutida allmänna tillgängligheten av säkra aborter. Inget enda parti i Sveriges riksdag vill i dag återgå till tiden före 1975. Men fortfarande tvingas den som vill ha hjälp med en värdig och självald död att resa till Schweiz.

Det finns många paralleller mellan debatten under decennierna innan abortlagen kom till stånd 1975 och debatten de senaste decennierna om behovet av lagstiftning om frivillig dödshjälp. De etiska farhågorna och svårigheterna vid livets början och vid livets slut är likartade.

Varför är det så svårt att få till stånd en medvetenhet i riksdagen om den obotliga sjuklighetens inneboende ofrihet för den döende patienten? Och varför är insikten så dålig i samma riksdag om den ytterligare ofrihet som påtvängs samma döende patient när den palliativa vården sviktar?

I ett växande antal europeiska länder pågår nu både politiska och juridiska processer som leder till att frivillig dödshjälp blir avkriminaliserad. Alldeles nyligen (i början av maj 2021) fattade det mäktiga tyska läkarförbundet ett beslut som motsatte sig rådande förbud att hjälpa obotligt sjuka patienter att avsluta sina liv. Detta var väntat sedan den högsta tyska författningsdomstolen i februari i år fastslagit att förbudet mot frivillig dödshjälp strider mot den tyska konstitutionen.

I Storbritannien har hälsominister Matt Hancock tidigare varit motståndare till dödshjälp men ändrat uppfattning efter samtal med sir Paul Cosford

(medical director of public health England), avliden i lungcancer vid 57 års ålder och författare till en gripande artikel i British medical journal om frivillig dödshjälp där han kallar det nuvarande förbudet för ”omänskligt” och manar alla att lämna sina lästa positioner:

”Vi måste lämna skyttegravarna på vardera sidan av debatten och titta öppet på de problem som människor står inför i slutet av sina liv. Vi måste förstå varför rationella, laglydiga människor ibland känner sig tvungna att resa till Schweiz för sådan vård... Detta säger oss förvisso att våra nuvarande vårdrutiner är omänskliga.”

Det brittiska läkarförbundet (BMA) har nyligen gjort en enkätundersökning bland sina medlemmar, varvid hela 61 procent av de svarande ansåg att BMA borde överge sin negativa syn på frivillig dödshjälp när allt hopp är ute och inta en neutral position. Både de tyska och brittiska läkarförbunden går alltså åt samma håll. Vi gissar att det svenska snart kommer att följa efter.

God palliativ vård kan inte hjälpa alla. Även när den goda palliativa vården finns kan stundom dess verktygs-låda vara tom.

Ett belysande exempel är Alva Myrdals sista fruktansvärda dagar i livet, nyligen skildrade av hennes dotter Kaj Fölster i DN (30/4 2021):

”Jag visste inte mycket då, men när jag mer och mer såg hur fruktansvärt mina föräldrar mot sin vilja tvingades till allt lidande, förstod jag hur inhuman lagen var och hur grymt dess förespråkare dömer andra till oerhörd pina. (...) Jag ser ständigt för mig Alvas förtvivalde långtande ögon. Gummars hjälplöshet inför samhällets grymhet. Ett lidande ingen palliativ vård kan lindra.”

Därför behövs en parlamentarisk utredning för att ge ökad kunskap och bättre underlag för en eventuell lagändring. Vi vädjar till våra riksdagsledamöter att snarast tillsätta denna utredning.

Staffan Bergström, professor emeritus i internationell hälsa vid Karolinska institutet, specialist i obstetrik-gynekologi och ordförande för Rätten till en värdig död
Torbjörn Tännsjö, professor emeritus i praktisk filosofi, skriver om eutanasi och abort i boken ”Etikprofessorn” (Fri Tanke)
Barbro Westerholm (L), riksdagsledamot, läkare, adjungerad professor i läkemedelsepidemiologi

Replik. DN.se/debatt

”Varför spekulera om att myndigheterna skulle ha tveklaktiga uppsåt?” Mats Alentun, utvärderingsansvarig näringslivsinsatser, Tillväxtverket, svarar åtta forskare (27/5).

”För tio år sedan såg framtiden anorlunda ut” Slutreplik från Lotta Medelius-Bredhe, generaldirektör, Svenska kraftnät (21/5).